

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ЩОДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЛАБОРАТОРНОЇ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ»**
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРА
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 011 (ОСВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ)

КРЕМЕНЧУК 2020

Методичні вказівки щодо практичних занять, лабораторної і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» для підготовки магістра денної та заочної форми навчання за спеціальністю 011 (Освітні педагогічні науки). – с. 59

Укладач: к. пед, н., доц. О. І. Беспарточна

Рецензент: д.пед.н., проф. Т.Б. Поясок

Кафедра психології, педагогіки та філософії

Затверджено науково-методичною радою ФПГіСН КрНУ

Протокол від _____ 2020 року

Голова НМР ФПГіСН

доц. Літвінова О. В.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план вивчення навчальної дисципліни	11
2. Перелік практичних занять, лабораторної і самостійної роботи	11
Заняття 1-2. Методологія наукових досліджень як прикладна теорія пізнання	11
Заняття 3-4. Педагогічні дослідження.....	17
Заняття 5-6. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях	24
Заняття 7-8. Організація наукових досліджень	29
Заняття 9-10. Наукова публікація: поняття, функції, основні види	37
3. Рекомендації щодо написання студентами індивідуально-дослідних робіт	44
4. Тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів	45
5. Питання до іспиту	53
6. Критерії оцінювання знань студентів	54
Список літератури	56

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» складена відповідно до програми підготовки магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Вивчення цієї дисципліни сприяє не лише підвищенню професійного рівня щодо проведення науково-дослідницької діяльності, а й підвищенню культури мислення, культури розумової діяльності в цілому, розвитку критичного мислення, що допомагає людині краще розуміти і оцінювати реальність. Методологія та методика науково-педагогічного дослідження – містить теми з підвищення рівню педагогічних досліджень, уміння наукового обґрунтування, організації та проведення досліджень, коректне оформлення постійно-категоріального апарату як основи дослідження тощо. Важливою часткою діяльності магістра є дослідницька робота. Він повинен бути компетентним у підготовці та організації наукового дослідження.

Мета курсу полягає у розширенні та поглибленні компетентності фахівця стосовно підготовки та проведення наукових досліджень, упровадження їх результатів у практику, викладення результатів досліджень у вигляді статей, доповідей тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» методики науково-педагогічних досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» базується на знаннях, отриманих у процесі вивчення таких дисциплін як : «Психологія і педагогіка вищої школи», «Культура педагогічної діяльності».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методологія науково-педагогічного дослідження.
2. Методичні аспекти організації науково-педагогічного дослідження.

Метою вивчення дисципліни є оволодіння знаннями та уміннями щодо методології та методики науково-педагогічного дослідження, застосування закономірностей наукового пізнання, принципів і методів наукового пошуку для розробки необхідного інструментарію, форми подання результатів наукового дослідження, планування та проведення науково-дослідної роботи. Мета навчання полягає в ознайомленні студентів з особливостями реалізації методології наукових досліджень як прикладної теорії пізнання, сутністю пізнання як основної мети наукового дослідження, характерними ознаками засобів розвитку науки як інституційної форми здійснення наукового дослідження; з основними рівнями, формами та методами наукових досліджень.

Основними **завданнями**, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є:

- ознайомлення із сутністю науки як інституційної форми наукового дослідження та формування в них концептуальних уявлень про особливості сучасного розвитку науки;
- формування фундаментальних знань щодо методологічних принципів і методів науково-педагогічних досліджень, методології та методики наукових досліджень;
- ознайомлення з методологією наукового пошуку в педагогічній науці та оформленні науково-обґрунтованих висновків;
- засвоєння специфіки організації та проведення педагогічних теоретичних та емпіричних досліджень;
- розвинення навичок щодо методики здійснення науково-дослідницької діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістри повинні:

знати:

- сутність методології та методики наукових досліджень, визначення завдань, функцій, форм та рівнів методології наукових досліджень;
- сутність педагогічного експерименту, основні етапи його проведення,

узагальнення та інтерпретація висновків;

- рівні, форми та методи здійснення наукових досліджень;
- основні підходи та засоби розвитку науки, її ідеали та зміст етики сучасного вченого, принципи академічної доброчесності;
- сутність, специфічні особливості, рівні та засоби методології наукової творчості та форми її організації;
- характерні особливості наукової мови, різних форм наукових документів, логічні засоби зв'язку, техніко-орфографічні правила оформлення та уніфікації елементів.

уміти:

- аналізувати особливості сучасного розвитку науки, основні концепції та сутність сучасного стилю наукового пізнання, розуміти проблеми виникнення зростання та наслідки лженауки у сучасному науковому пізнанні;
- здійснювати методику наукових досліджень, розуміти основні критерії вимог до нього, а також здійснювати вибір теми дослідження, вивчати джерельну базу дослідження;
- орієнтуватись у структурі наукового дослідження, технології впровадження його результатів, а також основних вимогах до оформлення наукового дослідження та критеріях рецензування та оприлюднення результатів наукового дослідження;
- адаптуватися до нових умов, постійно удосконалювати свою кваліфікацію.

За результатами опанування навчальної дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» випускники магістратури набувають інтегральну, загальні та фахові компетентності:

Інтегральні компетентності: здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі педагогіки вищої школи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
2. Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців
3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення
5. Здатність бути критичним і самокритичним
6. Здатність працювати в міждисциплінарній команді
7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

Фахові компетентності:

1. Організація взаємодії з соціальними партнерами щодо створення систем забезпечення якості вищої освіти.
2. Аналіз, систематизація та узагальнення результатів наукових досліджень у сфері вищої освіти.
3. Виконання наукових досліджень з проблем вищої освіти.
4. Методичний супровід діяльності освітян.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними програмними результатами:

ПРН 3 Знати основи організації наукових досліджень; методи проведення наукових досліджень; методологію і методи педагогічних досліджень; основні проблеми педагогіки; вибирати напрями наукового дослідження; вміти застосовувати сучасні методика та методичні прийоми у наукових дослідженнях; проводити наукові дослідження дидактичних систем у ЗВО; вміти застосовувати автоматизовані системи у наукових дослідженнях; формулювати висновки та пропозиції, складати звіти з науково-дослідної роботи; аргументовано виступати з доповідями за підсумками творчої наукової роботи.

ПРН 4 Знати методологію і методи педагогічних досліджень; основні проблеми педагогіки та напрями досліджень XXI ст.; проводити наукові дослідження дидактичних систем у ЗВО; вміти застосовувати автоматизовані системи у наукових педагогічних дослідженнях; узагальнювати результати

педагогічного експерименту та формулювати висновки і пропозиції; аргументовано виступати з доповідями за підсумками педагогічних досліджень.

ПРН 16 Знати онтологічні і аксіологічні засади освіти; здійснювати обґрунтування своєї світоглядної і громадську позиції; вміти аналізувати філософські засади і тенденції сучасної освіти; відстоювати свої погляди; застосовувати філософські знання у своїй галузі наукових досліджень; визначати методологічні засади магістерської роботи.

Методичні матеріали містять завдання для практичних занять, лабораторної і самостійної роботи з навчального курсу «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження», які, відповідно до програми вивчення навчальної дисципліни, передбачають самостійне опрацювання тем і відповідних термінів з кожної теми, підготовку відповідей на контрольні питання та завдання.

Мета практичних занять — закріплення теоретичних знань студентів у межах змісту тем, для яких заплановане самостійне опрацювання. Практичні заняття розвивають уміння застосовувати отримані знання при аналізі конкретних науково-педагогічних проявів, феноменів і ситуацій при навчанні, розвивають уміння застосовувати отримані знання для аналізу конкретних педагогічних проявів, феноменів і ситуацій під час науково-педагогічного дослідження. Творчі завдання передбачають набуття уміння щодо вирішення питань наукових досліджень, а саме, виконання наукових досліджень з проблем вищої освіти, здійснювати методику наукових досліджень, вірно інтерпретувати результати та формулювати висновки та перспективні напрями дослідження.

Питання для самоконтролю передбачають активізацію у студентів знань з попередніх тем курсу, уміння відслідковувати взаємозв'язки між різними компонентами науково-педагогічних досліджень, аналізувати та порівнювати суттєві відмінності у експериментальних дослідженнях, досліджувати науково-педагогічні принципи навчання.

Лабораторна робота забезпечує поглиблення та закріплення магістрантами отриманих на лекціях теоретичних знань, навчання їх методам

експериментальних та наукових досліджень, прищеплювання їм навичок узагальнення і аналізу отриманих результатів, праці з комп'ютерною та мультимедійною апаратурою. Лабораторна робота виконується відповідно до запропонованого алгоритму, варіант теми індивідуальних занять обираються згідно останньої цифри номеру залікової книжки студента.

Методи викладання та навчання:

- лекції, практичні та лабораторні заняття;
- самостійне дослідження.

Методи оцінювання:

– презентації на практичному занятті, критеріями оцінювання є зміст, спосіб подачі матеріалу, оригінальність і інноваційні методи аналізу процесів, що розглядаються;

- написання реферату;
- виконання самостійної індивідуально-дослідної роботи.

Методичні вказівки щодо самостійної роботи студентів розроблені на підставі модульної системи з урахуванням нових підходів до підготовки фахівців: I модуль – «Методологія науково-педагогічного дослідження» та II модуль – «Методичні аспекти організації науково-педагогічного дослідження» Кожен модуль містить усі види навчального навантаження: лекційні, практичні заняття, лабораторну і самостійну роботу студентів. Розроблено систему усних і письмових завдань для самоконтролю студентів. Додаються контрольні та тестові питання. Самостійна робота студентів набуває все більшого значення у навчальному процесі. Вона підвищує відповідальність тих, хто навчається, формує у них навички працювати самостійно, здобувати знання, використовуючи їх для аналізу процесів, що відбуваються у навколишньому та індивідуальному світі. Така робота дає змогу ефективніше активізувати пізнавальні мотиви студентів, розвивати творче мислення. Самостійну роботу планує, організовує індивідуально кожний аспірант, однак він завжди може розраховувати на консультації викладача. Робота включає у себе опрацювання матеріалу лекцій, підготовку до практичних занять, вивчення додаткових тем і

питань за рекомендованою літературою, добір матеріалу для написання наукового дослідження, підготовку до участі у конференції тощо. Під час наукового дослідження або роботи над доповіддю студент може виявити більшу ініціативу та самостійність у доборі літератури, складанні плану роботи. Це потрібно не лише для розвитку уміння самостійно опрацьовувати літературу, систематизувати прочитаний матеріал, а й для закріплення теоретичних знань, отриманих під час вивчення навчальних дисциплін, і розвитку професійної культури студентів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 270 годин / 9 кредитів ECTS.

І ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лк	пр	лаб	с.р.		л	пр	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1 Методологія науково-педагогічного дослідження										
Тема 1-2 Методологія наукових досліджень як	42	6	6	-	30	23	2	1	-	20
Тема 3-4 Педагогічні дослідження	48	8	6	4	30	24	2	2	-	20
Тема 5 - 6 Академічна доброчесність у наукових дослідженнях	48	8	4	6	30	24	2	2	-	20
Разом за змістовим модулем 1	138	22	16	10	90	71	6	5	-	60
Змістовий модуль 2 Методичні аспекти організації науково-педагогічного дослідження										
Тема 7-8 Організація наукових досліджень	65	8	8	4	45	55	2	2		51
Тема 9-10	67	10	6	6	45	54	2	1		51

Наукова публікація: поняття, функції, основні види										
Разом за змістовим модулем 2	132	18	14	10	90	109	4	3		102
ІНДЗ – к/р				-	-	-	-	-	-	-
Семестровий контроль – іспит				-	-	0	-	-	-	-
Усього годин	280	40	30	20	180	180	10	8	-	162

II. Перелік практичних занять, лабораторної і самостійної роботи

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Заняття № 1

Тема 1-2 **Методологія наукових досліджень як прикладна теорія пізнання**

Мета: дослідити особливості організації методології наукових досліджень.

План

1. Методологічні основи педагогіки.
2. Класифікація методів наукового пізнання.
3. Типологія методів наукового пізнання.
4. Методологія наукового дослідження в педагогічній науці.

Теми рефератів

1. Поняття науки. Основні концепції науки.
2. Наука як продуктивна сила сучасного суспільства.
3. Наука як соціальний інститут: історія і сучасний стан.
4. Організація наукової діяльності в Україні.
5. Наука як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини.

6. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології наукового дослідження.

7. Класифікація загальних методів наукового пошуку.

Основні поняття і положення теми: методологія, моделювання, наукове пізнання, наукова практика.

Короткі теоретичні відомості

Методологія як вчення про основи пізнання – аналізує та оцінює філософські, світоглядні позиції, на які дослідник спирається у процесі наукового пізнання. Значення методології наукового пізнання полягає у тому, що вона дозволяє систематизувати увесь обсяг наукового знання й створити умови для розробки подальших, ефективних напрямків дослідження.

Головним завданням методології наукового пізнання є синтез накопичених наукових знань, що дозволяє забезпечити використання досягнень розвитку науки у практичних цілях. Методологія вивчає методи, засоби та прийоми, за допомогою яких набуваються, визначаються та будуються різні системи знань.

Важливим аспектом наукового пізнання є його спосіб, або метод (від гр. *methodos* - "шлях дослідження", "теорія", "вчення"). Метод - це спосіб досягнення мети, вирішення завдання; сукупність дій та прийомів, призначених допомогти досягненню бажаного результату; сукупність прийомів та операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності.

Ф. Бекон порівнював значення методу в науковому пізнанні з циркулем у кресленні. Метод, на його думку, так само як циркуль уодноманітне діяльність, тобто дає змогу кожній людині досягти необхідного позитивного результату більш-менш незалежно від її власних здібностей і вправності. За А. Пуанкаре, метод дорівнює вибору фактів для дослідження. Єдність предмета і методу пізнання обгрунтовував Г. Гегель.

Із відмінностей предметів дослідження природничих та гуманітарних наук випливає відмінність між їхніми методами. "В гуманітарно-науковому методі міститься постійна взаємодія переживання і розуміння", - стверджував В. Дільтей. Причина необхідності врахування переживань у гуманітарному

питанні полягає в тому, що як гуманітарні поняття, так і пізнання загальних закономірностей культурної людської життєдіяльності так чи інакше виводяться від первинного індивідуального переживання ситуації. Отже, якщо в природничому пізнанні всі одиничні фактори є рівнозначно об'єктивними, то гуманітарне пізнання потребує врахування особливих індивідуальних факторів.

На сьогодні існує кілька різних класифікацій методів наукового пізнання. Розрізняють методи евристичні та алгоритмічні, кількісні та якісні, експериментальні та теоретичні. Близьким до останнього є поділ наукових методів на емпіричні та теоретичні. До емпіричних методів у такому випадку відносять: спостереження (цілеспрямоване сприйняття явищ об'єктивної дійсності); описання (фіксація даних про об'єкт засобами природної або штучної мови); вимірювання (порівняння об'єктів за якими-небудь спільними властивостями або аспектами); експеримент (спостереження в спеціально створених і контрольованих умовах з метою встановлення перебігу процесу чи події при повторенні даних умов). До теоретичних методів наукового пізнання належать: формалізація (побудова абстрактно-математичних моделей, що розкривають сутність процесів дійсності); аксіоматизація (побудова теорій на основі аксіом - тверджень, істинність яких не потребує доказу); гіпотетично-дедуктивний метод (створення системи дедуктивно пов'язаних між собою гіпотез, із яких виводяться твердження про емпіричні факти).

Залежно від мети, завдання досліджень і необхідних результатів, методи наукового пізнання умовно поділяють на декілька рівнів: емпіричний, експериментально-теоретичний, теоретичний і метатеоретичний.

Методи емпіричного рівня: спостереження, порівняння, рахунок, вимірювання, тести, метод проб і помилок та ін. Методи цієї групи конкретно пов'язані з явищами, що вивчаються, і використовуються на етапі формування наукової гіпотези.

Методи експериментально-теоретичного рівня: експеримент, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, гіпотетичний, історичний та логічний методи. Вони допомагають досліднику виявити ті чи інші

достовірні факти та об'єктивні прояви під час дослідження процесів. За допомогою цих методів здійснюється накопичення фактів та їх перехресна перевірка. Варто зазначити, що факти мають науково-пізнавальну цінність тільки в тих випадках, коли вони систематизовані, між ними розкриті не випадкові залежності та визначені причини наслідків. Таким чином, завдання виявлення істини потребує не тільки збору фактів, а й правильного їх теоретичного оброблення. Початкова систематизація фактів та їх аналіз виконуються вже в процесі спостережень, міркувань, експериментів, бо ці методи включають у себе не тільки чуттєве сприйняття предметів і явищ, але й їх відбір, класифікацію, обдумування сприйнятого матеріалу, його фіксування.

Методи теоретичного рівня: абстрагування, ідеалізація, формалізація, аналіз і синтез, індукція і дедукція, аксіоматика, узагальнення та ін. На теоретичному рівні проводяться логічні дослідження зібраних фактів, розробка понять, суджень та виконання умовиводів. У процесі цієї роботи співвідносяться попередні наукові уявлення з новими, що виникають. На теоретичному рівні наукове мислення звільняється від емпіричного опису, створюється теоретичне узагальнення. Таким чином, новий теоретичний зміст знань надбудовується над емпіричними знаннями. На теоретичному рівні пізнання науковці використовують логічні методи подібності або відмінності, розробляють нові системи знань або вирішують завдання подальшого узгодження теоретично розроблених систем з накопиченими новими експериментальними результатами.

До методів метатеоретичного рівня відносять тільки діалектичний метод і метод системного аналізу. З допомогою цих методів досліджуються власне теорії й розробляються шляхи їх побудови, вивчається система положень і понять певної теорії, з'ясовуються межі її застосування, способи запровадження нових понять, обґрунтовуються шляхи синтезу декількох теорій. Центральним завданням цього рівня досліджень є пізнання умов формалізації наукових теорій і вироблення формалізованих мов, так званих метамов.

У процесі розвитку технічних наук наукові дослідження виконуються на двох рівнях: емпіричному та теоретичному. Рівні відрізняються глибиною, повнотою і всебічністю дослідження об'єкта; цілями, методами досягнення та способами вираження знань; ступенем значимості в них чуттєвого та раціонального пізнання. На емпіричному рівні здійснюються спостереження за об'єктами, фіксуються факти, проводяться експерименти, виявляються емпіричні співвідношення та закономірні зв'язки між окремими явищами. На теоретичному рівні створюються системи знань, теорії, в яких розкриваються загальні та необхідні зв'язки, формулюються закони в їх системній єдності та цілісності.

На емпіричному рівні пізнавальною функцією є описова характеристика явищ, а результатом – наукові факти, певна сумативність знань, сукупність емпіричних узагальнень, встановлення закономірних зв'язків між окремими явищами, тобто домінує чуттєво-сенситивний компонент у пізнанні.

На теоретичному рівні досліджень головним завданням є розкриття суттєвих причин та зв'язків між явищами, а пізнавальною функцією – пояснення явищ у формі законів, теорій, теоретичних систем та системних законів. На цьому рівні домінує раціональне пізнання.

Завдання педагогічного дослідження – розкриття внутрішніх суперечностей педагогічних явищ, що вивчаються, дослідження шляхів чи засобів їх подолання. Головне в науковому дослідженні - уміння довести свої судження і спростувати (якщо необхідно) твердження опонентів. Докази, побудовані за законами логіки, допомагають ученому вирішити це завдання. Процедури, за допомогою яких устанавлюється істинність будь-якого твердження, називають доказами. Їх використовують як у науці, так і в практичній діяльності людей, зокрема у фінансовому менеджменті, веденні бухгалтерського обліку, контролі й аналізі господарської діяльності, нормуванні праці, аудиті тощо.

Завдання до теми:

1. Законспектувати класифікацію та характеристику загальнонаукових методів.
2. Проаналізуйте методи теоретичного пізнання:
3. Дослідіть рівні методології .
4. Розгляньте загальні відомості про наукове пізнання. Взаємозв'язок пізнання і практики. Рівні пізнання: почуттєвий і раціональний, емпіричний і теоретичний.
5. Логіка та докази науково-педагогічних досліджень як необхідна складова дослідження.
6. Наведіть етапи побудови логіки науково-педагогічних досліджень.
7. Наведіть приклади методів емпіричного дослідження.

Контрольні питання:

1. Назвіть принципи наукового дослідження, дослідницької діяльності?
2. Які основні підходи до класифікації наукових досліджень?
3. Які елементи виокремлюють у структурі доказів?
4. Які функції наукового пізнання?
5. Які методи наукового пізнання?
6. Наведіть методи теоретичного дослідження.
7. Наведіть методи математичної обробки результатів дослідження.
8. Яка послідовність системного підходу у науковій роботі?

Література: [1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18].

Самостійна робота № 1-2

Тема 1-2: Методологія наукових досліджень як прикладна теорія пізнання

1. Наукова парадигма як модель постановки проблем та їх вирішення.
2. Уявлення про метод як засіб пізнання.
3. Моделі у науковому дослідженні.

Завдання для самоперевірки

1. Дайте визначення педагогічним формам наукового пізнання: факти, поняття, категорії, принципи, аксіоми, закони, теорії, концепції, гіпотези, доктрини.
  2. Законспекуйте методи активного пошуку нових рішень та ідей: Морфологічний аналіз, мозковий штурм, синоптика, метод колективного блокнота тощо.
  3. Дослідіть моделі у науковому дослідженні. Поняття про модель та моделювання. Призначення моделей у науковому дослідженні.
  4. Проаналізуйте методи наукового пізнання.
  5. Проаналізуйте категорію поняття, визначення його змісту й обсягу.
- Література: [1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18].

Заняття № 3-4

Тема 3-4: Педагогічні дослідження.

Мета: дослідити особливості організації та проведення педагогічного дослідження.

План

1. Основні компоненти педагогічного дослідження.
2. Визначення об'єкту, предмету і мети та завдання дослідження.
3. Статистична вибірка педагогічного експерименту.
4. Вірогідність дослідження як необхідна умова методологічного аналізу проблеми педагогічного дослідження.

Теми рефератів

1. Процес наукових досліджень.
2. Поняття наукової проблеми, її визначення і формулювання.
3. Суть наукової теорії, її значення в науковому дослідженні.
4. Роль наукових фактів у наукових дослідженнях.
5. Суть наукової гіпотези, її висунення та обґрунтування.

Основні поняття і положення теми: наукова проблема, наукова гіпотеза, форми наукового пізнання.

Короткі теоретичні відомості

Педагогічне дослідження починається з визначення наукової проблеми. Наукова проблема – це загальне складне завдання (теоретичне або практичне), що потребує розв'язання, але шляхи, методи і можливі наслідки цього невідомі. Наукова проблема може бути сформульованою як тема дослідження. Наприклад: «Взаємозв'язок інформаційних технологій та методів навчання». Але не можна ототожнювати поняття «наукова проблема» з поняттями «наукова задача», «практична задача». Наукова проблема розв'язується тільки у процесі проведення експериментальних досліджень (теоретичних або практичних) із застосуванням нових методів, засобів навчання або спеціально створених і побудованих їх комплексних структур. Для розв'язання наукової задачі, як правило, не потрібно застосовувати нові методи, засоби навчання. Поняття проблеми можна визначити як важливе питання, що має значення для розвитку теорії та практики педагогіки і може бути розв'язане наявними засобами наукового дослідження. Сутність проблеми криється у протиріччі між науковими фактами та їх теоретичним осмисленням. Правильно поставлена проблема є передумовою успіху її вивчення.

Об'єкт дослідження в педагогіці – це певний процес, певне педагогічне явище, яке існує незалежно від суб'єкта пізнання, і на яке спрямована увага дослідника, наприклад, на процес розвитку суб'єктів виховуючих відносин, на процес становлення нової освітньої системи, на ефективність певної технології навчання чи виховання. Ось чому не зовсім коректно називати об'єктом дослідження, наприклад, учнів і учителів, початкову школу або підліткові клуби, підручник чи комп'ютер. Це не об'єкт, а або конкретна база, або досить широка сфера, далеко не всі елементи якої підлягають вивченню в даній роботі.

Об'єктом педагогічного дослідження можуть виступати, наприклад, процеси навчання, виховання або розвитку особистості в особливих умовах (професійно-технічна школа, дошкільне виховання, післядипломна освіта тощо), процеси становлення нових освітніх і виховних систем, процеси формування певних якостей особистості тощо.

Крім об'єкту, визначається також предмет дослідження – це найбільш значущі з практичної та теоретичної точки зору властивості, сторони, особливості об'єкта, які підлягають безпосередньому вивченню. Наприклад: процес виховання як реальний об'єкт, а його аспекти: зміст виховання, умови, методи – це все предмет дослідження.

Частіше предмет дослідження визначається основним питанням проблеми та передбаченням про можливість виявити закономірності або центральну тенденцію зазначеного протиріччя. Отже, уточнення теми та проблеми – а звідси визначення об'єкту і предмету дослідження – перший крок до розробки програми, що визначає системність і послідовність робіт у процесі дослідження. Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження. Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється його частина, котра є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дисертанта, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертаційної праці, яка зазначається на титульному аркуші як її назва. Характерна особливість предмета дослідження полягає в тому, що часто він або співпадає з його темою, або по суті вони дуже близькі. Для нього притаманний певний новий (у порівнянні з відомими) кут зору на досліджуваний об'єкт (його нова проекція).

С.У.Гончаренко наводить приклади типових помилок у формулюванні предмету дослідження: предмет дослідження виходить за рамки об'єкта дослідження; визначаючи об'єкт, науковець виділяє в ньому лише його частину, тим самим занадто звужуючи суть досліджуваного явища; предмет не відображає сферу того нового, що визначає змістовий бік дослідження. У цьому випадку він виконує ніби формальну функцію.

Мета дослідження – це запланований результат. Результат має бути конструктивним, тобто спрямованим на вироблення суспільне корисного

продукту з кращими, ніж було раніше, показниками якості або процесу її досягнення. Поставленої мети досягти треба обов'язково. І неодмінно перевірити, чи визначене чітко досягнення мети у висновках.

Мета дослідження – це комплекс результатів, які необхідно одержати в процесі дослідження. Мета дослідження вже закладена у саму назву обраної для дослідження теми. Чітке уявлення мети дослідження сприяє цілеспрямованій діяльності дослідника, активізує його творчий потенціал. Цілі наукових досліджень можуть бути найрізноманітнішими і спрямованими на виявлення залежностей, що існують між факторами; визначення зв'язків між певними явищами; визначення умов для усунення недоліків у процесах; розкриття можливостей удосконалення процесів; встановлення закономірностей та тенденцій розвитку тощо.

Завдання дослідження – конкретизація загальної мети, цілей з урахуванням предмета дослідження. Виділяються завдання, зорієнтовані на: визначення етапів наукового пошуку; виявлення найсуттєвіших ознак об'єкта дослідження; визначення внутрішньої структури об'єкта дослідження; обґрунтування системи засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми; всебічне вивчення практики вирішення даної проблеми, причин, недоліків і труднощів у її розв'язанні; експериментальну перевірку пропонованої системи засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми; розробку рекомендацій щодо практики використання результатів дослідження.

Завдання – це мета перетворення конкретної ситуації або, іншими словами, ситуація, яка вимагає свого перетворення для досягнення певної мети.

Наявність мети й завдань є передумовою для обґрунтованого вибору методів, засобів (анкет, тестів, приладів тощо) дослідження, способів, за допомогою яких вони будуть інтерпретовані й відповідно оформлені.

Статистичні методи застосовуються під час обробки матеріалів психолого-педагогічних досліджень для того, щоб вилучити з одержаних кількісних даних якнайбільше корисної інформації. Доречне застосування цих методів дозволить досліднику, провівши початкову обробку, одержати загальну картину того, що

дають кількісні результати його досліджень, оперативно проконтролювати хід досліджень.

У переважній більшості випадків дослідник не в змозі охопити у вивченні всю сукупність. Доводиться, хоча це і пов'язано з деякою втратою інформації, взяти для вивчення лише частину сукупності, її називають вибірковою сукупністю або вибіркою.

Завдання дослідника полягає в тому, щоб дібрати таку вибірку, що репрезентувала б генеральну сукупність, іншими словами, ознаки елементів сукупності повинні бути представлені у вибірці.

Важливо, щоб у вибірці були збережені істотні, з погляду даного дослідження, ознаки сукупності. Тобто вибіркою називається частина генеральної сукупності, визначена за певними правилами, яка підлягає безпосередньому вивченню. Важливим завданням статистики є перенесення результатів, одержаних під час вивчення вибіркової сукупності з певною мірою припущення на генеральну сукупність. Цей процес називається генералізацією.

Достовірність (вірогідність) одержаних результатів встановлює ступінь їх відповідності істині і є, поряд з науковою новизною, другим "критерієм", на якому тримається науковий результат. Запропоновані автором дисертації нові шляхи розв'язання проблем повинні бути строго аргументовані і практично оцінені в порівнянні з відомими розв'язками. У процесі експертизи дисертації ґрунтовному аналізу піддається достовірність і обґрунтованість всіх висновків і рекомендацій наукового і практичного характеру, які містяться в науковому дослідженні. Достовірність, тобто достатня вірність, це доказ того, що названий результат (закон, закономірність, сукупність педагогічних фактів, можливості, дидактичний чи виховний принцип) виконується завжди для названого класу об'єктів при заданих умовах. Обґрунтованість же наукового результату – це наявність переконливого доведення його достовірності.

Завдання до теми

1. Розкрийте сутність поняття «методологія педагогіки».
2. Які компоненти є основними в педагогічному дослідженні?

3. В чому полягає логіка педагогічного дослідження?
4. Наведіть приклад об'єкта та предмета педагогічного дослідження.
5. Схарактеризуйте основні групи методів педагогічного дослідження.
6. Наведіть приклади емпіричних методів педагогічного дослідження.
7. Системний аналіз: сутність і значення.

Контрольні питання

1. Підтвердіть тезу : «Формулювання теми для вдалого опрацювання методології науково-педагогічного дослідження».
2. Назвіть основні віхи становлення наукової методології як формування окремих наборів правил і заборон, що сприяли пізнанню на певному історичному етапі.
3. Визначте основні методологічні концепції сучасності та їх можливе застосування в процесі пізнання проблем різних наук за допомогою моделювання окремих ситуацій.
4. Поясніть структуру розвитку знань і зміну одних понять іншими унаслідок виникнення проблем, висунення гіпотез, їх обґрунтування та підтвердження як теорій.
5. Чим підтверджується достовірність одержаних наукових результатів?
6. Які теоретичні методи педагогічного дослідження Вам відомі?
7. Доказ і спростування: обґрунтування наукових результатів.

Література: [2, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19].

Самостійна робота № 3-4

Тема 3-4: Педагогічні дослідження.

1. Метод тестування як один з провідних у дидактичних і методичних дослідженнях.
2. Розвиток прогностичної функції педагогіки.

Завдання для самоперевірки

1. Дослідіть групи методів дослідження.

2. Дослідіть сутність методу експертних оцінок.
3. Законспекуйте основні правила «Мозкового штурму».
4. З'ясуйте сутність методів математичної статистики.
5. Проаналізуйте гіпотезу як один з методів розвитку наукового знання.

Література: [2, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19].

Лабораторна робота № 1-2

Тема 3-4: Педагогічні дослідження

Мета: дослідити можливості обробки та оформлення результатів дослідження з допомогою ПЕОМ.

Питання для підготовки.

1. Можливості ПЕОМ у обробці та оформленні результатів наукових досліджень.
2. Програмне забезпечення для математичної обробки результатів досліджень. Електронні таблиці. Їх використання. Спеціальні статистичні програми. Підрахунок статистичних характеристик в режимі Онлайн.
3. Програмне забезпечення для графічної інтерпретації результатів досліджень.
4. Програмне забезпечення для створення презентацій.
5. Засоби виведення інформації для доповідей. Електронні мультимедійні проектори.
6. Текстові редактори та їх використання для написання наукових робіт.

Завдання до роботи.

За індивідуальним завданням з допомогою електронних таблиць:

1. Вирахувати всі показники центральної тенденції: моду, медіану, середнє арифметичне.
2. Вирахувати міри мінливості - розмах та стандартне відхилення.
3. Порівняти 2 вибірки між собою за F - критерієм. Зробити висновки
4. Порівняти 2 вибірки між собою за t - критерієм. Зробити висновки

5. Порівняти 2 вибірки між собою за критерієм "Хі-квадрат". Зробити висновки.
  6. Порівняти 2 зв'язані вибірки між собою за критерієм знаків, використовуючи спеціальну програму, розміщену в мережі.
  7. Порівняти 2 зв'язані вибірки між собою за критерієм Вілкоксона, використовуючи спеціальну програму, розміщену в мережі.
  8. Встановити зв'язки між параметрами досліджуваних сукупностей, виміряних у інтервальних шкалах за допомогою електронних таблиць (кореляція Пірсона).
  9. Встановити зв'язки між параметрами досліджуваних сукупностей, виміряних у порядкових шкалах за допомогою спеціальних програмних засобів (кореляція Спірмена).
  10. Побудувати графіки розподілу заданих масивів.
- Література: [2, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19].

Заняття № 5-6

Тема 5-6: Академічна доброчесність у наукових дослідженнях

Мета: визначити поняття, компоненти та особливості змісту освіти у вищій школі, його розвитку на сучасному етапі розвитку суспільства

План

1. Загальні особливості академічної доброчесності у науково-педагогічних дослідженнях.
2. Дотримання академічної доброчесності: закони та правила.
3. Види порушень академічної доброчесності та відповідальність.
4. Боротьба з плагіатом: технічна підтримка, програмне забезпечення

Теми рефератів:

1. Забезпечення академічної доброчесності: вітчизняний та закордонний досвід.
2. Впровадження заходів щодо забезпечення академічної доброчесності в університеті.

3. Аналіз основних відів порушень академічної доброчесності.
4. Боротьба з плагіатом: технічна підтримка, програмне забезпечення.
5. Загальні особливості академічної доброчесності у науково-педагогічних дослідженнях.
6. Аналіз популярних маніпуляцій для виправдання осіб, які демонструють академічну не доброчесність.
7. Застосування відповідних санкцій в судовій практиці: аналіз ризиків розгляду випадків академічної недоброчесності.

Основні поняття і положення теми: наукові дослідження, доброчесність, академічний плагіат, самоплагіат, цитування, фальсифікація.

Короткі теоретичні відомості

«Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Нормативні документи закладів вищої освіти повинні чітко регламентувати:

- види академічної відповідальності за конкретні порушення академічної доброчесності; - процедури встановлення і доведення фактів порушень академічної доброчесності; - процедури прийняття рішень про академічну відповідальність учасників освітнього процесу, а також органи, що приймають такі рішення; - процедури апеляції для осіб, яких звинувачують у порушенні академічної доброчесності.

Заклади вищої освіти можуть створювати різні органи для розгляду імовірних порушень академічної доброчесності. Це можуть бути відповідні кафедри, загальноуніверситетські чи факультетські комісії, університетські суди тощо. У випадку створення комісій варто відокремлювати органи для розгляду порушень з боку здобувачів освіти і науково-педагогічних (педагогічних, наукових) працівників. При формуванні складу комісії для

розгляду справ здобувачів освіти варто забезпечити, щоб більшість її членів представляла саме здобувачів.

Первинну перевірку на наявність ознак академічного плагіату та самоплагіату мають здійснювати кваліфіковані експерти з використанням рекомендованого закладом вищої освіти (науковою установою) програмного забезпечення. Порядок підтвердження/визнання кваліфікації експерта визначається закладом вищої освіти (науковою установою).

Академічний плагіат — «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства».

Самоплагіат — «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів».

Фабрикація — «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях».

Фальсифікація — «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень».

Списування — «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».

Обман — «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».

Хабарництво — «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі».

Необ'єктивне оцінювання — «свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти».

Академічна відповідальність не є різновидом юридичної відповідальності і не заважає притягненню осіб чи закладів (установ) до юридичної (кримінальної, адміністративної, цивільної чи дисциплінарної) відповідальності у випадках, передбачених законами.

Кожна особа, яка займається дослідженнями, за результатами підготовки наукової публікації повинна підготувати й подати декларацію про те, що її робота не містить плагіату, і що автор готовий прийняти відповідне покарання у разі його виявлення. Навіть більше, всі наукові праці викладачів, дослідників та співробітників, які використовуються для призначення або просування по службі, мають супроводжуватися декларацією про відсутність плагіату, а також зовнішньою рецензією на кожну роботу, яка подається як мінімум двома особами, що мають рівноцінну чи вищу академічну кваліфікацію, ніж кандидат на посаду.

Одним із сучасних напрямів боротьби з академічним плагіатом є його виявлення і констатація за допомогою комп'ютерних програм. На сьогоднішній день існує небагато програмних засобів, які допоможуть встановити відсоток унікальності тексту. Кожне програмне забезпечення має свої особливості, переваги та недоліки. Перелік антиплагіатного програмного забезпечення наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Антиплагіатне програмне забезпечення

№ п/п	Назва програмного забезпечення	Доступ до програмного забезпечення
1.	AntiPlagiarism.NET	http://antiplagiarism.net/ru/
2.	Advego Plagiatus	http://advego.ru/plagiatus/
3.	Cognitive Text Analyzer	http://www.cognitivetpg.com/
4.	Compare Suite	http://www.comparesuite.ru/
5.	Double Content Finder (DC Finder)	http://progidarom.ru/soft/internet/ DCFinder.exe
6.	Etxt Антиплагіат	https://www.etxt.ru/antiplagiat/

7.	Plagiarism-Detector Personal	http://plagiarism-detector.com/
8.	Turnitin	http://turnitin.com/en_us/
9.	Viper	http://www.scanmyessay.com/
10.	Unplag	https://unplag.com/
11.	Плагиата.НЕТ	http://www.mywebs.ru/plagiatanet.html

Завдання до теми

1. Проаналізуйте нормативно-правову базу академічної доброчесності.
2. Дослідіть види порушень академічної доброчесності та відповідальність.
3. Проаналізуйте методи боротьби з плагіатом в наукових дослідженнях у країнах ЄС та складіть порівняльну таблицю (сильні сторони і можливості, слабкі сторони і загрози).
4. Текстові запозичення, оформлення посилань і цитувань в освітніх та наукових роботах: проаналізуйте стилі оформлення літературних джерел та посилань.

Контрольні питання:

1. Чи вважаються помилки цитування порушенням академічної етики?
2. Навдіть стислу характеристику дій здобувчів освіти, педагогічних, науково-педагогічних кадрів при дотриманні академічної доброчесності.
3. Яка технічна підтримка використовується при боротьбі із плагіатом.
4. Надайте характеристику академічної доброчесності.
5. Чому академічна доброчесність має значення?
6. Які 5 видів плагіату виокремив доктор Кен К. Вонг?
7. Наведіть приклади корупції в освітньому просторі США.

Література: [8, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19].

Самостійна робота № 5-6

1. Навмисний та ненавмисний плагіат за Барі Гілмортом.
2. Кодекс честі навчального закладу як механізм протидії порушенню академічної доброчесності.

Завдання для самоперевірки

1. Законспекуйте основні поняття академічної доброчесності за Барбарою Френсіс.
2. Занотуйте глосарій за Андрієм Вергуном стосовно дотримання академічної доброчесності.
3. Проаналізуйте етичний кодекс молодого вченого та академічну відповідальність за його порушення.

Література: [8, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19].

Лабораторна робота № 3-5

Тема 5-6: Академічна доброчесність у наукових дослідженнях

Мета: набути практичних навичок щодо дотримання академічної доброчесності у наукових дослідженнях.

Хід роботи:

1. Підготуйте до перевірки на дотримання академічної доброчесності власний науковий продукт (тези, стаття, курсова робота тощо).
2. Для перевірки на ознаки плагіату користуйтеся одним з безкоштовних сервісів виявлення плагіату.
3. Враховуючи виявлені погрішності, оновіть науковий матеріал на перевірьте ще раз.
4. Сформований звіт та перевірений науковий матеріал здайте на перевірку.
5. Запропонуйте іншим студентам провести міні-диспут, з роз'яснювальною метою, подальшого недопущення плагіату у студентських наукових роботах.

Література: [8, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 19].

Змістовий модуль 2 Методичні аспекти організації науково-педагогічного дослідження

Заняття № 7-8 Організація наукових досліджень.

Тема 7-8: Організація наукових досліджень.

Мета: визначити тенденції організації організації наукових досліджень.

План

1. Суть і основні етапи наукових досліджень.
2. Вибір проблеми і розробка її структури.
3. Загальні вимоги та правила оформлення науково-дослідної роботи.
4. Особливості використання наукового стилю мовлення в науково-дослідній праці: вимоги до наукового стилю.

Теми рефератів

1. Формування і обґрунтування теми наукового дослідження в рамках доступної проблематики.
2. Види систематизації результатів науково-дослідної діяльності.
3. Інформаційний пошук та аналіз результатів, отриманих іншими науковцями.
4. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні.
5. Вимоги до складових кваліфікаційної та наукової роботи. Особливості співвідношення розділів у кваліфікаційній роботі.
6. Формулювання висновків до розділів і загальних висновків. Вимоги щодо форматування роботи.
7. Основні вимоги до реферування та цитування літератури. Поняття про авторські права.

Основні поняття і положення теми: наукові дослідження, систематизація, інтерпретація даних, науковий стиль.

Короткі теоретичні відомості

Проведення дослідження започатковується розробкою програми. Програма дослідження – це документ, який регламентує всі етапи, стадії підготовки, організації та проведення конкретного дослідження.

Програма дослідження містить теоретичні обґрунтування методологічних підходів і методичних прийомів вивчення певного явища або процесу. Програма визначає проблему, мету, завдання дослідження, методи їх вирішення, а також основні шляхи і форми впровадження в практику

очікуваних результатів. Вона виконує роль стрижневого кореня дослідження, зумовлюючи його змістовно-сміслову цінність, якість та надійність отриманої інформації.

Серед основних вимог до формування програми визначають такі:

- 1) Теоретико-методологічна обґрунтованість;
- 2) структурна повнота, тобто наявність у програмі всіх структурних елементів;
- 3) логічна послідовність всіх елементів програми;
- 4) гнучкість програми.

Програма дослідження виконує три основні функції: – методологічну – дає змогу визначити проблему, задля якої здійснюється дослідження; сформулювати його мету і завдання; зафіксувати вихідні положення про досліджуваний об'єкт; зіставити дане дослідження з тими, що проводилися раніше; – методичну – дає можливість розробити загальний логічний план дослідження; визначити методи збору і аналізу інформації; розробити процедуру дослідження; провести порівняльний аналіз отриманих результатів; – організаційну – забезпечує розробку чіткої системи розподілу праці між членами дослідницької групи; налагодження контролю за ходом і процесом дослідження, публікацію результатів тощо.

Уміння правильно провести наукове дослідження, яке б відповідало сучасним вимогам – справа, яка вимагає певних зусиль і компетентності. Знайомство із новими напрямками розвитку туристичної науки, з її новими аспектами, у сполученні із новітніми тенденціями розвитку наукових знань визначають наукову діяльність студентів.

Метою наукових досліджень є всебічне, достовірне вивчення об'єкта, процесу або явища, їх структури, зв'язків, відносин на основі розроблених у науці принципів і методів пізнання, а також здобуття і впровадження у втробництво корисних для людини результатів. *Наукові дослідження* - це цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система понять, законів теорії, це діяльність людей спрямована не тільки на здобуття знань, а й

на їх використання у виробництві і в практичних цілях.

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень і зафіксоване на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, доповіді, відкриття, монографії.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, закінчене випробування, яке може бути впроваджене або використане у практичній діяльності.

Структурними одиницями наукового напряму є: комплексні проблеми, проблеми, теми і питання.

Комплексні проблеми – включають кілька проблем, об'єднаних однією метою.

Проблеми - складне наукове завдання, яке охоплює значну кількість дослідження і має перспективне значення. Проблеми виникають тоді, коли на практиці виникають труднощі або перешкоди, які наражаються на неможливість досягнення цілей.

Після обгрунтування проблеми, її структури визначаються теми наукового дослідження, кожна з яких повинна бути актуальною, мати наукову новизну, тобто вносити певний вклад в науку, бути економічно уфуктивною для народного господарства, тому вибір теми має ґрунтуватись на спеціальних техніко-економічних розрахунках.

Проблема містить низку тем. Тема – наукове завдання, яке охоплює певну частину наукового дослідження. Це завдання, яке формується на основі значної кількості питань, що вивчаються.

Підсумком процесу науково-дослідницької діяльності учня є виконана і належним чином оформлена науково-дослідницька робота. Це документ, що містить вичерпні систематизовані відомості про дослідження. При його складанні слід дотримуватись таких вимог, як:

- чіткість;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- переконливість аргументації;

- чіткість формулювань, що виключає можливість неоднозначного тлумачення;
- конкретність викладу результатів роботи;
- обґрунтованість рекомендацій і пропозицій.

Наукову роботу виконують на комп'ютері і друкують з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Time New Roman кегля 14 з полуторним міжрядковим інтервалом 28-30 рядків на сторінці (у друкованому рядку до 60 знаків з проміжками між словами включно). Абзацні відступи дорівнюють 5 знакам. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг курсової роботи становить 25-30 сторінок друкованого тексту.

Текст роботи потрібно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 30 мм; правий – 10 мм; верхній – 20 мм; нижній – 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту курсової роботи повинна бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися у процесі написання наукової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням коректором і нанесенням виправлень на тому ж місці.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи і підрозділи (пункти та підпункти – за потребою).

Заголовки структурних частин наукової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами (розмір кегля 14) симетрично до тексту і починають з першої строки нової сторінки. Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. У кінці заголовка крапка не ставиться. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати двом інтервалам.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”.

Науковий стиль української мови має свої особливості. Його основна функція - інформативна (повідомлення, пояснення, з'ясування, обґрунтування, класифікація понять, систематизація знань, аргументований доказ); завдання - передавання інформації.

Загальні ознаки наукового стилю - поняттєвість, об'єктивність, точність, логічність, доказовість, аргументованість, переконливість, узагальнення, абстрагованість, висновки; мовні ознаки - усна і писемна форми, широке використання термінів та іншомовної лексики, номенклатурних назв, символів, таблиць, діаграм, схем, графіків, цитат, переважання складних речень; форма тексту - монологічна (опис, міркування). Активно функціонуючи в різних формах вираження наукової думки (найчастіше - у письмовій, рідше - в усній), науковий стиль розгалужується, за традиційною класифікацією, на чотири основні різновиди: власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний, науково-публіцистичний. Науковий текст - спосіб репрезентації наукової інформації, результат наукового дослідження.

Структура наукового тексту:

1. Вступна частина, у якій окреслюють проблему, мету і завдання, гіпотези і методи дослідження.
2. Дослідна частина тексту описує дослідження і його результати.
3. Висновкова частина тексту регламентує висновки і рекомендації для проведення подальших наукових досліджень.

Мистецтво наукового тексту полягає у тому, щоб не тільки рельєфно відобразити окремі його складові, а й інтегрувати їх у цілісність.

Загальні вимоги до наукового тексту:

- Текст має бути чітко структурованим, переділятися на розділи і параграфи. Потрібно прагнути того, щоб кожен розділ був самостійним науковим дослідженням з певної складової загальної проблеми, щоб кожному складову було викладено в тексті, а текст був цілісним, а не фрагментарним.

Крім членування тексту на розділи і параграфи, він має деталізований розподіл на значеннєві частини, абзаци і речення. Варто пам'ятати, що надмірне дроблення тексту утруднює його сприйняття, тому абзаци мають бути обґрунтованими і зводитися до викладу однієї думки.

- Текст має вирізнятися ком позиційністю.

- Початок і кінець абзацив у науковому тексті - це найбільш інформативні місця; інші речення тільки розкривають, деталізують, обґрунтовують, конкретизують головну думку або є сполучними елементами.

- Під час викладу матеріалу необхідно уникати понять, які не можна тлумачити однозначно.

- У тексті не має бути повторів, зокрема, це стосується висновків, написання яких передбачає новий рівень систематизації й узагальнення.

- Науковий текст позбавлений авторського "Я". Перевагу варто надавати безособовим формам викладу.

- Він має вирізнятися стислістю і ясністю викладу, відповідати формулі "Думкам просторо, а словам тісно". Ця вимога передбачає запобігання повторів, багатослів'я, зайвих слів, канцеляризмів тощо.

Завдання до теми

1. Законспекуйте основні вимоги до цитування та реферування літератури.

2. Обґрунтування доцільності проведення наукового дослідження за вибраною темою та формулювання завдань наукового дослідження, розв'язання яких є необхідним для досягнення поставленої мети та оформіть у вигляді есе.

3. Дослідіть головні мовні засоби в науковому стилі за рівнями літературної мови.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте вимоги до складових наукової роботи.
2. Які особливості співвідношення розділів у кваліфікаційній роботі?
3. Які технічні вимоги щодо форматування наукової роботи?

4. Які існують стилі бібліографічного опису джерел, використаних у науковому дослідженні?
5. Дайте визначення мети, об'єкта, предмета дослідження.

Література: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19].

Самостійна робота № 7-8

1. Критерії науковості – проблемність, концептуальність, повторюваність, істинність, новизна тощо.
2. Робота з науковими джерелами і її значення у підготовці психологічного дослідження.

Завдання для самоперевірки

1. Дослідіть генезу організації науково-дослідної роботи в Україні.
2. Ознайомтеся із науковою і науково-технічною діяльністю у системі вищої освіти України.
3. Проаналізуйте види науково-дослідної роботи студентів.

Література: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19].

Лабораторна робота № 6-7

Тема 7-8: Організація наукових досліджень.

Мета: визначити тенденції організації організації наукових досліджень.

Матеріальне забезпечення: кожен магістрант повинен мати на занятті науково-дослідну роботу (бакалаврську, наукову, курсову роботу тощо).

Хід роботи:

1. Виконати запропоноване завдання.
2. Оформити звіт та здати у визначений викладачем термін.

Завдання: провести аналіз науково-дослідної роботи за зазначеною формою.

№ пор.	Складова науково-дослідної роботи	Характеристика
1	Об'єкт	
2	Предмет	

3	Мета	
4	Вид результату	
5	Джерело фінансування	
6	Цільове призначення	
7	Тривалість	
8	Форма і методи	
9	Спосіб групування джерел інформації	
10	Види джерел інформації	

Зробити обґрунтовані висновки.

Література: [1, 3, 14, 15, 16, 17, 19].

Заняття № 9-10

Тема 9-10 Наукова публікація: поняття, функції, основні види

Мета: дослідити особливості наукової публікації, її структури та характеристики.

План

1. Форми викладу матеріалів наукового дослідження.
2. Основні характеристики наукових публікацій.
3. Функції наукової публікації
4. Структурні компоненти наукової публікації.

Теми рефератів:

1. Етапи підготовки наукової статті.
2. Основні характеристики наукових публікацій.
3. Мова і стиль наукової публікації.
4. Огляд освітніх інтернет-ресурсів.
5. Проблемність, полемічність і доказовість науково-дослідної роботи.
6. Основи наукової полеміки, її коректні й некоректні методи.
7. Види наукових журналів у галузі освіти.
8. Загальна культура проведення презентації наукової роботи.
9. Обґрунтування наукових результатів, доказ і спростування.

10. Характер застосування загальних методів дослідження у випускній роботі.

Основні поняття і положення теми: наукова публікація, стиль, наукові вимоги, функції, компоненти, видання, презентація.

Короткі теоретичні відомості

Публікації відображають основний зміст, новизну наукового дослідження і фіксують завершення певного етапу дослідження або роботи в цілому. Крім того, публікації забезпечують первинною науковою інформацією суспільство, сповіщають наукове співтовариство про появу нового наукового знання і передають індивідуальний результат у загальне надбання. Існують такі види наукових публікацій: монографія, стаття, автореферат, препринт, тези доповідей, наукова доповідь, збірник наукових праць. Наукові публікації виходять друком у формі друкованих або електронних видань.

Видання – це такий документ, що пройшов «редакційновидавниче опрацювання, виготовлений друкуванням, тисненням або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення і відповідає вимогам державних стандартів, інших нормативних документів щодо видавничого оформлення і поліграфічного виконання» (ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення»).

Монографія – науково-книжкове видання певного дослідження однієї проблеми або теми, що належить одному чи кільком авторам.

Стаття – це вміщені в науковому журналі чи збірнику результати дослідження конкретного питання, що мають певне наукове й практичне значення.

Автореферат дисертації – це наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня.

Препринт – наукове видання з матеріалами попереднього характеру, які публікуються до виходу у світ видання, у якому вони мають бути розміщені.

Тези доповідей, матеріали наукової конференції – це неперіодичні

збірники підсумків наукових конференцій, доповідей, рекомендацій та рішень.

Збірники наукових праць – це збірники матеріалів досліджень, які виконано в наукових установах, навчальних закладах та наукових товариствах.

Розглянуті різновиди наукових праць, літературно узагальнюючі результати виконаного дослідження мають анотацію – коротке викладення змісту статті, реферату, монографії, дисертації. В анотації дається характеристика твору з погляду змісту, призначення, форми та інших особливостей. Відомості про зміст і значення праці, її автора в анотації мають рекомендаційний характер. Анотація міститься в книжках, брошурах, тематичних планах і рекламних матеріалах, а також у бібліографічних посібниках, друкованих картках. На початку анотації наводиться бібліографічний опис твору.

Науковий журнал – журнал, що містить статті та матеріали досліджень теоретичного або прикладного характеру, призначений переважно фахівцям певної галузі науки. За цільовим призначенням наукові журнали поділяють на науково-теоретичні, науково-практичні та науково-методичні.

Науковий реферат – стисле усне або письмове викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного наукового дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел. У ньому зазвичай висвітлюють наукові дослідження, проведені автором реферату, з викладенням поставленої гіпотези, системи доказів, експерименту та здобутих результатів, зазначають наукову новизну та практичне значення цих результатів. Так, науковий реферат, який складає студент під час виконання НДРС, повинен висвітлювати одне з питань теми дослідження, наприклад за літературними джерелами. У ньому слід описати стан об'єкта дослідження, зазначити вади та висловити пропозиції щодо усунення їх. Закінчується реферат резюме – коротеньким висновком з основних положень наукової теми (питання).

Інформативний реферат – коротеньке письмове викладення однієї наукової праці, що висвітлює стисло її зміст. Призначення його полягає в оперативному повідомленні наукових працівників і фахівців про досягнення науки й технічного прогресу. Текст інформативного реферату викладається у такій

послідовності: тема, предмет (об'єкт), характер і мета роботи. У ньому слід зазначити ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети та змісту роботи і методу проведення її. Описування методів доцільне в тому випадку, коли вони нові й становлять особливий інтерес для цієї праці.

Навчальний посібник – навчальне видання, що доповнює або частково/повністю замінює підручник та офіційно затверджене як таке. Вони затверджуються Міністрством освіти і науки, молоді та спорту України як нормативні видання з відповідним грифом. Присвоєння грифа означає, що підручник або навчальний посібник відповідає встановленим вимогам, зокрема, змісту навчальної програми дисципліни, дотримання умов щодо обсягу, належне технічне оформлення.

Навчально-наочний посібник – навчальне видання, яке містить ілюстративно-наочні матеріали, що сприяють вивченню і викладанню дисципліни, засвоєнню їх змісту.

Підручник – навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке.

Методичні рекомендації (методичні вказівки) – навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів.

Письмовий науковий звіт — це звіт за результатами наукових досліджень, викладений на письмі з дотриманням формально-логічних вимог наукового стилю. За результатами проведеної роботи дослідник готує науковий звіт. У звіті повинні бути відображені всі етапи наукового дослідження. Тому його структура визначається тим, що нам вже відомо з того, як будується наукове психологічне дослідження і які повинні бути його структура та організація.

Публікації виконують кілька головних функцій:

- оприлюднюють результати наукової роботи;

- сприяють встановленню пріоритету автора (дата підписання публікації до друку — це дата пріоритету науковця; в історіографічній частині дисертації та автореферату обов'язково вказують, коли вперше звернувся до розробки наукової проблеми);
- свідчать про особистий внесок дослідника в розробку наукової проблеми;
- слугують підтвердженню достовірності основних результатів і висновків дисертації, новизни і наукового рівня її;
- підтверджують факт апробації та впровадження результатів і висновків дисертації;
- відбивають основний зміст наукової роботи, дисертації;
- новизна і високий рівень наукових праць, в яких опубліковано результати наукової роботи, дисертації, є одним із головних критеріїв оцінки дисертаційного дослідження;
- фіксують завершення певного стану дослідження або роботи в цілому;
- забезпечують первинною науковою інформацією суспільство, сповіщають наукове співтовариство про появу нового наукового знання: передають індивідуальний результат у загальне надбання та ін.

Завдання до теми

1. Мета і завдання наукового пошуку.
2. Законспектуйте наступну тезу: спостереження й експеримент як універсальні методи дослідження.
3. Складіть презентацію наукового дослідження.

Контрольні питання:

1. Відмінності викладення матеріалів наукового дослідження у монографії, підручнику, навчальному посібнику, статті, тезах доповіді, рецензії, анотації, науковому звіті, авторефераті, дисертації тощо.
2. Функції наукової публікації.
3. Значення наукових статей для здобувачів наукового ступеня.
4. Вимоги до написання наукової статті та тез конференції.
5. Провідні наукові фахові журнали з педагогіки.

.Література: [1, 3, 4, 5, 7, 10, 15, 16].

Лабораторне заняття № 8-9

Тема 9-10 Наукова публікація: поняття, функції, основні види

Мета: дослідити особливості наукової публікації, її структури та характеристики.

Завдання: написати тези доповіді, статтю до друку у матеріалах конференції чи наукового журналу.

Попередня підготовка: кожен студент перед початком заняття повинен мати:

- власноруч підготовлений текст тез конференції чи статтю;
- наочний матеріал (за наявності);

План роботи

1. Уважно прочитайте текст тез, статті.
2. Визначте вид доповіді.
3. Визначте головну ідею доповіді.
4. Складіть план доповіді, зазначивши головні структурні частини:
  1. Вступ («навіщо?»):
    - а) про що ця робота;
    - б) коротке обґрунтування актуальності теми («кому це потрібно?»);
    - в) що було зроблено до цієї роботи (стан проблеми);
    - г) постановка завдання (мета роботи).
  2. Методи дослідження («як?»).
  3. Результати («що отримано?»).
  4. Інтерпретація і обговорення («що це означає?»).
  5. Висновки – коротке резюме зробленого («ну то й що?»).
5. Спираючись на написані вами тези, наповніть ці частини.
6. Якщо у вас є наочні матеріали, продумайте структуру їх демонстрації.
7. Прорепетируйте доповідь.
8. Зробіть виступ перед групою.

Лабораторна робота № 10

Тема 9-10: Наукова публікація: поняття, функції, основні види

Завдання: написання рецензії на наукову статтю.

Попередня підготовка – кожен студент перед початком заняття повинен мати вибрану наукову статтю з галузі «Професійна освіта».

План роботи

1. Повна назва статті, посада автора статті, П.І.П. автора.
2. Стислий опис проблеми, якій присвячена стаття.
3. Ступінь актуальності поданої статті.
4. Найбільш важливі аспекти, розкриті автором у статті.
5. Аналіз наукових праць вітчизняних та закордонних вчених по темі дослідження.
6. Власні аргументи та враження від дослідження.
7. Методи дослідження що використовувалися у статті.
8. Конструктивна критика та негативні сторони.
9. Висновки.
10. Перспективні напрями дослідження.

Література: [1, 3, 4, 5, 7, 10, 15, 16].

Самостійна робота № 9-10

Тема 9-10: Наукова публікація: поняття, функції, основні види

1. Характеристика основних вимог до наукової публікації.
2. Риси та якості сучасного науковця-дослідника.

Завдання для самоперевірки

1. Вимоги до наукового дослідження.
2. Послідовність наукового дослідження.
3. Науковий (понятійний) апарат дослідження та логіка його побудови.
4. Планування наукового дослідження. Календарний план. План викладу результатів.
5. Експеримент у науковому дослідженні. Підготовка і проведення експерименту.

6. Послідовність формулювання висновків у науковому дослідженні.
7. Апробація результатів дослідження та впровадження їх у практику.

Література: [1, 3, 4, 5, 7, 10, 15, 16].

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ СТУДЕНТАМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Важливим аспектом успішності та повноти оволодіння навчальним курсом «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» є написання студентами індивідуально-дослідної роботи (ІДР), мета якої – активізація самостійної роботи, покращання теоретичної і практичної підготовки, набуття навичок самостійного аналізу, закріплення знань і самоконтроль вивчення курсу. Написання ІДР має на меті навчити працювати з науковою, довідковою і енциклопедичною літературою та глибоко вивчити одну з тем курсу. Підготовка до написання ІДР починається з добору та вивчення літератури з теми.

Оформляють ІДР, як правило, в обсязі 10–15 друкованих аркушів. На першій сторінці вказують тему, план, вступ, розкриття змісту плану; у кінці – висновок, список використаної літератури (аналізувати за останні 10 років, не менше 7–10 джерел).

Тематика індивідуально-дослідних робіт

1. Наука та її роль у педагогічній діяльності. Організаційні основи наукових досліджень. Історія становлення і розвитку науки.
2. Наукові та науково-педагогічні кадри і їх підготовка, перепідготовка.
3. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.
4. Організація та проведення наукового дослідження.
5. Наукові засади педагогічної діагностики.
6. Вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду.
7. Оформлення результатів дослідження.
8. Методи зведення й обробки результатів досліджень. Використання математичної статистики у наукових дослідженнях.

9. Представлення результатів наукових досліджень.
10. Основні види наукових видань. Їх характеристика.
11. Бібліотеки. Каталоги. Картотеки. Класифікатори інформації. УДК.
12. Послідовність роботи з літературою та документами.
13. Електронні бібліотеки.
14. Вимоги до наукового дослідження.
15. Науковий (понятійний) апарат дослідження та логіка його побудови.
16. Експеримент у науковому дослідженні. Підготовка і проведення експерименту.
17. Основні форми наукового пізнання
18. Сутність природничої та гуманітарної методології наукових досліджень
19. Типологія методів наукового пізнання. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
20. Метод, методологія та методика наукового дослідження; їх співвідношення.
21. Класифікація методів наукового пізнання.
22. Методологія наукового дослідження в педагогічній науці.
23. Класифікація педагогічних досліджень за їх характером і змістом.
24. Аналіз і синтез як метод педагогічного дослідження.
25. Аналогія та абстрагування у формулюванні гіпотез дослідження.
26. Методи математичної обробки результатів педагогічного дослідження.
27. Педагогічний експеримент та його види.
28. Комп'ютерні технології та інструментарій педагогічного дослідження.
29. Етичні аспекти педагогічного дослідження.
30. Алгоритм реферування наукових джерел.

IV ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. 1. Методологія – це:
  - а) вчення про правила мислення при створенні науки, проведенні наукових досліджень;

б) цілеспрямованість педагогічного процесу, яка виражає вимогу організувати навчально-виховну роботу з метою всебічного розвитку кожного студента, підготовки його до участі в перебудові суспільства, до життя в демократичній правовій державі;

в) вчення про науковий метод пізнання або система наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання;

г) дослідження тих засобів, методів і прийомів наукового дослідження, завдяки яким суб'єкт наукового пізнання отримує нові знання про реальну дійсність.

2. Методологія виконує одну з наступних функцій:

а) забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;

б) забезпечує особливий шлях, за допомогою якого може бути досягнута науково-дослідна мета;

в) задоволення потреб людей у пізнанні законів природи, суспільства, мислення;

г) надає рекомендації щодо створення інноваційної системи наукової інформації, яка базується на об'єктивних явищах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

3. Формалізовані методи – це:

а) «метод Дельфі» та метод «мозкової атаки»;

б) методи інтегрування, узагальнення думок експертів і як наслідок одержання абсолютно нових рішень;

в) методи кореляції та регресії, методи вибору стратегії функціонування підприємств;

г) метод дослідження певної кількості рядів статистичних даних.

4. Ідеалізований об'єкт – це:

а) матеріальна точка - тіло, позбавленого розміру, але зосереджує в собі всю масу;

- б) протиріччя між науковою теорією й безпосередніми чуттєвими даними;
- в) чуттєве відображення зовнішнього світу;
- г) наукові концепції, закони і закономірності, відкриття і винаходи.

5. Факт – це:

а) сукупність даних утворює емпіричну основу для висунання гіпотез і створення теорій;

б) подія, явище, процес, які мають місце в об'єктивній дійсності і є об'єктом дослідження;

в) результат активної взаємодії суб'єкта, теорії та методів експериментального дослідження;

г) теоретичне або практичне запитання, яке потребує свого вирішення, вивчення і дослідження.

6. Спостереження – це:

а) емпіричний метод дослідження, емпірична операція, в результаті якої дізнаємось, у скільки разів вимірювана величина, характерна для об'єкта вимірювання (час, довжина, ширина, вага, швидкість, кількість елементів тощо), більша чи менша від іншої величини, взятої за еталон;

б) метод емпіричного рівня наукового пізнання, спосіб чуттєво-предметної діяльності;

в) метод, сутність якого полягає у виконанні (матеріального чи ідеального) розчленування предмета, явища на частини й дослідження кожної з них;

г) впорядкована система фіксування та сприйняття властивостей і зв'язків досліджуваного об'єкта в природних умовах або в умовах експерименту.

7. Наукове дослідження - це:

а) цілеспрямований процес пізнання, який здійснюється з метою викриття закономірностей зміни об'єктів в залежності від певних умов місця і часу їх функціонування для подальшого використання їх в практичній діяльності;

б) сукупність проблем, об'єднаних єдиною метою;

в) процес зі стадіями побудови та доведення гіпотези;

г) система суджень, понять і умовиводів.

8. Одна з особливостей наукового дослідження – це:

а) складність та комплексність дослідження підвищують вимоги до наукових працівників - до їх здібностей, професійної кваліфікації та організованості - і створюють додаткові труднощі при кооперації праці дослідників різного профілю;

б) тривалість дослідження не вимагає від наукового працівника чіткого планування робіт як в часі, так і в просторі, бо це є творчий процес;

в) імовірний характер результатів дослідження проявляється в тому, що воно направлене на доказ нової інформації;

г) науковець творить, використовуючи сучасні праці, що дозволяє уникнути паралелізму і помилок в науково-дослідній роботі.

9. Тема – це:

а) частина наукової проблеми, наукове завдання, яке охоплює певну галузь наукового дослідження;

б) сторона, аспект, точка зору, «проекція», з якої дослідник пізнає цілісний об'єкт, виділяючи при цьому головні, найбільш істотні (з точки зору дослідника) ознаки об'єкта;

в) методологічна характеристика дослідження; уявлення про результат;

г) певна сукупність властивостей і відносин, яка існує незалежно від того, який пізнає, а відображається ним, служить конкретним полем пошуку; це те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника.

10. Метод експертних оцінок – це:

а) науковий метод, який дозволяє отримати об'єктивну оцінку на основі певної сукупності індивідуальних думок експертів;

б) обґрунтоване передбачення розвитку педагогічної реальності;

в) перенесення результатів, отриманих при вивченні вибіркової сукупності з певною мірою припущення на генеральну сукупність;

г) пізнавальна процедура, пов'язана з визначенням числового значення деякої величини за допомогою одиниці вимірювання.

11. Інтерв'ю – це:

а) бесіда за заздалегідь розробленим планом з особою або групою осіб, відповіді яких є матеріалами для наукових узагальнень;

б) метод забезпечення пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає в природних умовах;

в) процес ініціювання дослідником процесів і явищ за конкретних умов;

г) аналіз факторів та особливостей досліджуваного.

12. У дослідженні педагогічних явищ потрібно враховувати:

а) неоднозначність перебігу явищ (функціональні змінні залежать від багатьох аргументних змінних);

б) участь у педагогічних процесах людей (особливо експерименти, що суперечать етичним нормам);

в) різноманіття схожих педагогічних явищ (під час повторного дослідження дослідник має справу з іншим матеріалом);

г) розширення термінів запровадження результатів фундаментальних педагогічних досліджень у практику.

13. Характерною ознакою наукового методу пізнання є:

а) висунення і доведення (чи спростування) в процесі дослідження його гіпотези;

б) припущення про наявність зв'язку, його характер або причину;

в) науково обґрунтоване припущення, яке після перевірки може виявитись істинним або хибним;

г) одночасний розгляд кожного факту як наукового.

14. Академічна доброчесність – це:

а) оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

б) надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

в) сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень;

г) відтворення інформації без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів.

15. Одна із характеристик академічної доброчесності:

а) слідування плагіату та відповідальним ставленням до роботи з джерелами;

б) використання перевірених даних у дослідженні;

в) використання продукту творчості людини (книги, тексти, дизайн тощо);

г) нехтування правилами та нормами до використання чужих надбань;

16. Фальсифікація – це:

а) навмисне компонування з декількох текстів одного, з наданням плагіатованому матеріалу нового, не властивого оригіналу, змісту;

б) фрагменти роботи, наприклад, статистичні показники, були вигадані або невірно вказані як результат власної роботи;

в) процес написання твору, наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел;

г) переказ своїми словами тексту іншого автора, суть якого полягає в заміні слів та знаків.

17. Анотування – це:

а) це процес створення короткої, стислої характеристики змісту книги, статті тощо;

б) завдання, які розв'язує автор джерела;

в) предмет і тема джерела, основні положення й висновки;

г) структура наукового джерела.

18. Реферування – це:

а) складний процес аналітико-синтетичної переробки інформації наукового джерела;

б) повідомлення нової проблемної інформації;

в) основні положення наукового джерела, ілюстративний матеріал, важлива аргументація, відомості про методику дослідження, використані технології, сфери застосування;

г) процес рецензування з оцінкою певного наукового джерела (або джерел) та викладом зауважень.

19. Авторське право – це:

а) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

б) сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки, мистецтва;

в) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці;

г) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо).

20. Дедукція – це:

а) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини;

б) метод пізнання, що є вираженням безпосередності у процесі пізнання на відміну від опосередкованого, дискурсивного характеру пізнання;

в) метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи;

г) метод опосередкованого пізнання, вивчення об'єкта (оригіналу шляхом штучного створення й дослідження його аналога.

21. Наукова концепція – це:

а) система поглядів, теоретичних положень, основних думок щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною головною ідеєю;

б) подія чи явище, яке є основою для висновку або підтвердження;

в) наукова і науково-технічна діяльність, спрямована на здобуття і використання знань для практичних цілей;

г) наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на здобуття нових знань про закономірності розвитку та взаємозв'язку природи, суспільства, людини.

22. Аксиоматичний метод – це:

а) фіксація результатів дослідження на основі певної системи визначень;

б) формулювання особливостей об'єкту дослідження, специфічних способів його пошуку;

в) формалізована система приводиться у відповідність певній змістовній теорії;

г) виділення знань за певними логічними правилами, виходячи з ряду тверджень, що приймаються без доказів

23. Вид наукового узагальнення:

а) індуктивно-конкретне узагальнення;

б) абстрактно-мисленнєве узагальнення;

в) конкретно-загальне узагальнення;

г) логічно-індуктивне узагальнення.

24. Аналіз і синтез буває:

а) непрямим, або емпіричним;

б) зворотним, або елементарно-теоретичним;

в) структурно-популістичним;

г) емпірично-структурним.

25. Один із методів наукової індукції – це:

а) метод різноманітної подібності;

б) метод єдиної розбіжності;

в) метод якісних змін;

г) метод залишку причин.

V. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Предмет і сутність науки. Її головна функція
2. Організація наукової діяльності в Україні. Форми організації та управління наукою і національна система класифікації наук
3. Форми викладення матеріалів наукового дослідження (монографія, підручник, навчальний посібник, тези доповіді, рецензія, анотація, науковий звіт, автореферат, дисертація тощо)
4. Особливості використання наукового стилю мовлення в науково-дослідній праці: вимоги до наукового стилю
5. Вимоги до написання наукової статі: постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми дослідження, визначення невиражених частин проблеми, формування цілей статі, виклад основного матеріалу, висновки
6. Вимоги до підготовки тез конференції
7. Класифікація методів наукового пізнання.
8. Типологія методів наукового пізнання
9. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів
10. Специфіка і принципи науково-дослідної роботи
11. Правильне визначення статистичної вибірки педагогічного експерименту
12. Метод тестування як один з провідних у дидактичних і методичних дослідженнях.
13. Вибір методів дослідження
14. Розвиток прогностичної функції педагогіки
15. Вірогідність дослідження як необхідна умова методологічного аналізу проблеми педагогічного дослідження
16. Дотримання академічної доброчесності: закони та правила.
17. Види порушень академічної доброчесності та відповідальність.
18. Боротьба з плагіатом: технічна підтримка, програмне забезпечення
19. Формування і обґрунтування теми наукового дослідження в рамках

доступної проблематики

20. Загальні вимоги та правила оформлення науково-дослідної роботи
21. Формулювання висновків до розділів і загальних висновків
22. Особливості співвідношення розділів у кваліфікаційній роботі
23. Особливості використання наукового стилю мовлення в науково-дослідній праці: вимоги до наукового стилю
24. Основні вимоги до реферування та цитування літератури
25. Поняття про авторські права.
26. Загальні вимоги до цитування.
27. Різновиди та етапи науково-дослідної діяльності педагога-дослідника.
28. Алгоритм конспектування друкованого джерела наукової інформації.
29. Поради до підготовки наукової дискусії.
30. Особливості підготовки та виступу з доповіддю на науковій конференції.

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підставою для визначення оцінки з навчального курсу «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» є рівень засвоєння студентами матеріалу, передбаченого навчальною програмою, виконані практичні та лабораторні роботи в повному обсязі, самостійно, якісно та вчасно.

Таблиця 6.1

Загальне оцінювання навчальної діяльності студента за підсумками

Вид навчальної роботи / кількість занять	Критерії оцінювання	Кількість балів
Лекції	Відвідування та активна робота на всіх заняттях	10 б.
Практичне заняття 15 занять (2 б. за заняття)	Виконання роботи: а) наповнюваність змісту; б) якість оформлення;	30 б.
Лабораторна робота 10 занять (4 б. за заняття)	в) своєчасність виконання; г) самостійність виконання; д) аналіз наукових джерел вітчизняних та закордонних науковців; е) дотримання послідовності, логічності у виконанні; ж) захист роботи	40 б.

Всього за 1-2 змістовний модуль:	80 б.
Лекції	10 б.
Практичні заняття	30 б.
Лабораторні заняття	40 б.

**Розподіл балів, отриманих студентами за підсумками вивчення
навчального курсу «Методологія та методика науково-педагогічного
дослідження»**

Вид занять	Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2	Сума I зміст. модуля	Сума II зміст. модуля
	T1-T6	T7-T10		
Лекції	5	5	5	5
Практичні заняття	16	14	16	14
Лабораторні заняття	20	20	20	20
----- Іспит	-	20	-	20
Усього	41	59	41	59

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Берко Ю. А. Організація наукового дослідження, написання та захист магістерських дисертацій : навчальний посібник / Ю. А. Берко та ін. – Львів : «Новий світ – 2000», 2010. – 282 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навчальний посібник / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 142 с.
3. Бочелюк В. Й. Методика та організація наукової діяльності із психології : навчальний посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
4. Головій В. М. Основи наукової діяльності: методологія, організація, оформлення результатів : навчальний посібник / В. М. Головій, Є. Ю. Кузькін, Л. В. Піддубна. – К. : «Хай-Тек Пресс», 2010. – 344 с.
5. Грабченко А. І. Методи наукових досліджень : навч. посібник / А. І. Грабченко, В. О. Федорович, Я. М. Гаращенко. – Х. : НТУ «ХП», 2009. – 142 с.
6. Кислий В. М. Організація наукових досліджень : навч. посіб. / В. М. Кислий. – Суми : Університетська книга, 2011. – 224 с.
7. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студ., курсантів, аспірантів та ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
8. Корягін М. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
9. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2006. – 192 с.
10. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів : підр. / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – К. : Знання, 2006. – 334 с.
11. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.

12. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації : навч. посіб. / А. Ю. Берко, Є. В. Буров, О. М. Верес [та ін.] ; за наук. ред. В. В. Пасічника. – Л. : Новий світ-2000, 2012. – 280 с.
13. Палеха Ю. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К. : Видавництво Ліра-К, 2013. – 336 с.
14. Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень: Навчально-методичний посібник / В.В.Лаппо. – Івано-Франківськ: НАІР, 2016. – 284 с.
15. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. – Суми : СОШПО, 2015. – 190 с.
16. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С.О.Сисоєва, Т.Є.Кристопчук. – Рівне: Волинські береги, 2013. – 360 с.
17. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2005. – 310 с.
18. Ткаченко О. К. Методика наукових досліджень : методичний посібник для студентів старших курсів / О. К. Ткаченко, В. Л. Рудніцький, А. В. Зіновчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 151 с.
19. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 7-е видання, перероблене і доповнене. – К. : Знання, 2010. – 295 с.

Інформаційні ресурси

1. Законодавча база Верховної Ради України –
2. [http : // www . zakon . rada . gov . ua/](http://www.zakon.rada.gov.ua/)
3. Міністерство освіти і науки України – [http: // www . mon . gov . ua /](http://www.mon.gov.ua/)
4. Науково-практичний журнал «Наука та інновації» –
5. [http : // www . Nas . gov . ua/ scinn /](http://www.Nas.gov.ua/scinn/)
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – [http : // www/ nbuv . gov . ua /](http://www/nbu.gov.ua/)
7. Освітній портал – [http : // www . osvita . org . ua/](http://www.osvita.org.ua/)

8. Український інститут науково-технічної та економічної інформації
9. [http://www/uinte.kiev.ua/](http://www.uinte.kiev.ua/)
10. БД SCOPUS – <http://www.scopus.com>
11. Пошукова система GOOGLE АКАДЕМІЯ – <http://www.scholar.google.com.ua/> 14
12. Веб-сайт „Академічна книгарня@онлайн – <http://www.akbooks.com.ua/>
13. Проект „Відкритий світ інформаційних технологій” –
14. <http://www.idea-ukraine.org/>
15. Веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України (Київ) – <http://www.nplu.org/>
16. Веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова (Київ) – <http://www.ukrbook.net/>
17. Веб-сайт „Бібліотеки в мережі Internet”
18. <http://library.zntu.edu.ua/reslibrel.html>
19. Колекція посилань на кращі електронні бібліотеки <http://lyapota.boom.ru/lib.htm>

Методичні вказівки щодо практичних занять, лабораторної і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методологія та методика науково-педагогічного дослідження» для підготовки магістра денної та заочної форми навчання за спеціальністю 011 (Освітні педагогічні науки). – с. 69.

Укладач к.пед.н, доц. О.І. Беспарточна

Відповідальний за випуск зав. кафедри психології, педагогіки та філософії
к. псих. н., доц. Р. М. Білоус

Підп. до др. _____ Формат 60x84.1/16 папір тип. друк ризографія.

Ум. друк. арк. _____ Наклад _____ прим. Зам. № ____ . Безкоштовно.

Видавничий відділ
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39614